

Kokaiini

Kokaiini on keskushermostoa stimuloiva aine eli piriste, ja se on Maailman antidopingtoimisto WADAn kielletyt aineet ja menetelmät urheilussa -luettelossa. Piristeet (esimerkiksi kokaiini, amfetamiini, ekstaasi, metyylifenidaatti, pseudoefedriini ja efedriini) lisäävät vireystilaa ja vähentävät väsymyksen tunnetta keskushermoston kautta. Vapina, sydämen tykytykset ja verenpaineen nousu ovat piristeiden yleisimpiä haittavaikutuksia. Herkille yksilöille tai suurina annoksina piristeet voivat aiheuttaa sekavuus- ja vainoharhatiloja, lämpöhalvauksen sekä vakavia sydämen rytmihäiriöitä. Piristävän vaikutuksensa takia kokaiini saattaa parantaa suorituskykyä urheilussa. Se on siksi kilpailussa kielletty aine. Toisaalta kokaiini suurina annoksina voi heikentää suoritusta.

Kokaiinin ainoa lääketieteellinen käyttö Suomessa rajoittuu nenän alueen toimenpiteiden paikallispuudutuksiin. Kokaiini on Suomessa luokiteltu huumausaineeksi, ja sen käyttö on rikoslaissa kielletty. Huumaustarkoituksiin sitä voidaan käyttää nuuskaamalla, suonensisäisesti tai polttamalla. Se imeytyy verenkiertoon myös kaikilta limakalvoilta.

Kokaiinin vaikutusmekanismi perustuu dopamiinin, noradrenaliinin ja serotonin takaisinoton estämiseen hermosoluissa. Vaikutukset alkavat kaikilla käyttötavoilla nopeasti, mutta ovat melko lyhytkestoisia; ottotavasta riippuen minuuteista tunteihin.

Kokaiinin vaikutuksiin kuuluvat lisääntynyt energisyys, tarkkaavaisuus ja huomiokyky, mielihyvän tunne, itsevarmuuden tunne ja omien kykyjen yliarviointi. Käyttäjä tuntee usein vähentyneitä tarvetta unelle ja ruoalle. Kokaiini voi parantaa subjektiivista tunnetta kyvystä suoritua vaativista tehtävistä.

Tyypillisiä sivuvaikutuksia ovat verenpaineen ja sydämen sykkeen nousu, sydämen rytmihäiriöt, lisääntynyt sydän- ja aivoveritulpan riski sekä psykoottisuus ja hallitsematon käytös, jota esiintyy etenkin suurina annoksina käytettäessä. Käytön jälkeen voi tulla muun muassa masennusta ja ärtyneisyyttä sekä rauhattomuutta.

Pitkäaikainen käyttö voi aiheuttaa verisuonikomplikaatioita esimerkiksi aivoissa ja sydämessä. Aivohalvauksen ja epileptisten kohtausten riski lisääntyy. Ruokahaluttomuudesta seuraa aliravitsemusta ja puutostiloja. Pitkäaikaisella käytöllä on myös psyykkisiä seurauksia, kuten kognitiivisten (älyllisten) toimintojen heikentyminen, unihäiriöt ja aistiharhat.

Kokaiini aiheuttaa voimakasta fyysistä ja psyykkistä riippuvuutta. Psyykkistä riippuvuutta voi kehittyä myös kokaiinia satunnaisesti käyttäville. Sietokyvyn kasvaessa annosta joutuu kasvattamaan huomattavasti samojen vaikutusten aikaansaamiseksi, jolloin käyttäjä tulee herkemmäksi aineen sivuvaikutuksille, kuten aistiharhoille.

Kokaiini ja sen aineenvaihduntatuotteet erittyvät kertakäytön jälkeen virtsaan keskimäärin yhdestä kolmeen vuorokauden ajan. Eritymisessä on huomattavaa yksilöllistä vaihtelua. Metaboliittien näkyminen virtsanäytteessä riippuu annoksesta ja ottotavasta. Pitkäaikaisen kokaiinin käytön seurauksena virtsanäyte voi olla positiivinen huomattavasti pidempäänkin.

Kokaiinin käyttö suorituskyvyn parantamiseksi urheilussa on varsin harvinaista, mutta positiivisia dopingtestejä kokaiinin huumausainekäytön seurauksena raportoidaan tasaisin väliajoin. Vuonna 2014 Maailman antidopingtoimisto WADA raportoi yhteensä 46 kokaiinirikkomusta.

Julkaistu 18.11.2016